

מהי אפזיה?

כנראה שנתקלת באפזיה בפעם הראשונה לפני זמן מה. בהתחלה אפזיה מעלה שאלות, כמו: מהי אפזיה, כיצד היא מתפתחת, ואלו בעיות נוספות יכולות לקרות?

מהי אפזיה?

כל בן אדם משתמש בשפה. דיבור, מציאת המילים הנכונות, הבנה, קריאה, כתיבה, ועשיית מחוות הם חלק של השימוש שלנו בשפה. אם כתוצאה מנזק מוחי חלק אחד או יותר של השימוש בשפה מפסיקים לפעול כהלכה, הדבר נקרא אפזיה. אפזיה א (=לא) פאזיה (=דיבור) פירושה לכן שמישהו כבר לא יכול לומר את מה שהוא או היא רוצה. הוא או היא לא יכולים יותר להשתמש בשפה. פרט לאפזיה, יכולים להתרחש שיתוקים ו/או בעיות בנוגע לדברים הבאים:

- פעולה מודעת,
 - התבוננות בסביבה,
 - ריכוז, נטילת יוזמות, והזיכרון.
- אנשים לא יכולים יותר לבצע שני דברים בבת אחת.

אנשים רבים מתנסים בתסכול בשעת חופשתם בחו"ל על כך שהם לא מסוגלים לומר בבירור למה הם מתכוונים, או על כך שהם לא מבינים נכון מה האדם האחר אומר. אפילו בארצות בהן אננו שולטים היטב בשפה, אנו יכולים להתנסות בדבר זה, למשל, כשאנו מבקרים אצל רופא. בארצות בהן אננו שולטים פחות טוב בשפה, יכולות התקשורת שלנו עם האוכלוסייה המקומית הופכות תמיד למוגבלות יותר, ואנו אפילו לא תמיד מצליחים להזמין את המנה שבאמת היינו רוצים לאכול. אנשים הסובלים מאפזיה מתנסים בבעיות אלו מידי יום. אפזיה הינה לכן הפרעה בשפה. אין שני אנשים הסובלים מאפזיה שהינם שווים: אפזיה הינה שונה מאדם לאדם. החומרה וההיקף של האפזיה תלויים, בין השאר, במיקום ובחומרה של הנזק המוחי, המיומנות הלשונית הקודמת, ואישיותו של האדם. מספר אנשים עם אפזיה יכולים להבין שפה היטב, אבל מתקשים למצוא את המילים הנכונות או לבנות משפטים. אחרים, מצד שני, מדברים הרבה, אבל מה שהם אומרים אינו מובן או קשה להבנה מצד בן שיחם; לאנשים אלו יש לעתים קרובות קשיים רבים להבין את השפה. המיומנות הלשונית של רוב בני האדם החולים באפזיה הינה איפשהו בין שני קצוות אלו. שימו לב: לרשותו של הסובל מאפזיה באופן כללי עומדים כל היכולות האינטלקטואליות שלו/שלה! כמעט תמיד יש התאוששות ספונטנית מסוימת בשפה כאשר מתפתחת אפזיה. התאוששות זאת הינה שלימה רק לעיתים רחוקות או לעולם לא. למרות זאת, עם הרבה אימונים, מאמץ והתמדה, אפשר להגיע לשיפור מסוים.

התפתחות של אפזיה

אפזיה מפתחת כתוצאה מנזק מוחי. המקור של נזק מוחי כזה הינו בעיקר הפרעה בכלי דם. הפרעה כזאת מכונה גם שבץ, שטף-דם מוחי, שבץ מוחי או שבץ. במונחים רפואיים הוא מכונה CVA: אירוע וסקולרי מוחי: Cerebral = מוחי, Vascular = כלי דם, Accident = אירוע. סיבות אחרות להתפתחות של אפזיה הן, לדוגמא, טראומה (פגיעה מוחית כתוצאה, למשל, מתאונת דרכים או גידול במוח). מוחותינו זקוקים לחמצן וגלוקוזה כדי לפעול. אם כתוצאה מ-CVA או אחת הסיבות האחרות זרימת הדם במוח נפסקת, תאי מוח מתים באותו אתר. במוח ישנם כל מיני אזורים עם תפקידים שונים. עבור רוב האנשים האזורים עבור השימוש בשפה ממוקמים בחצי השמאלי של המוח. במקרים של פגיעה באזורי שפה אלו אנו מדברים על אפזיה.

אלו בעיות נוספות יכולות להתרחש?

לעתים רחוקות קורה שאדם סובל אך ורק מאפזיה. לעתים קרובות אזורים אחרים במוח נפגעים גם הם. הרי דוגמאות לבעיות נוספות:

- מצב של המיפלגיה (חצי גוף משותק) (המי = חצי, פלגיה = שיתוק). עבור אנשים הסובלים מאפזיה מדובר לעתים קרובות בחצי הימני של הגוף. התנהגות השרירים בצד אחד של הגוף מושפעת, וכתוצאה מכך השרירים לא משתפים יותר פעולה בצורה נכונה.
- אובדן של חצי מהראייה (המיאנופסיה, המי = חצי, אופסיה = לראות). ברוב המקרים בני האדם רואים את כל מה שממוקם בצד של חצי גופם הבריא, אבל לא את הדברים הממוקמים על הצד הפגוע שלהם.
- לא לדעת יותר כיצד פעולות מסוימות צריכות להיות מבוצעות (אפרקסיה, א=לא, פרקסיה = ביצוע; אובדן היכולת לבצע תנועות מכוונות). פעולות פשוטות כמו להתלבש, לאכול, ולשתות יכולות לפתע לא להיות מבוצעות יותר באופן מודע. אדם הסובל מאפרקסיה לא יודע, למשל, כיצד לכבות נר אם הוא או היא מתבקש/ת לעשות זאת (פעולה מודעת), בעוד הוא מכבה באופן אוטומטי את הגפרור שהוא או היא מחזיק/ה אם הוא או היא בסכנה של שריפת אצבעותיו/אצבעותיה.
- בעיות של אכילה, שתייה ובליעה (דיספאגיה, דיס = לא טוב, פאגיה = בליעה). בגלל הנזק המוחי שרירי הלסת התחתונה ושרירי הבליעה יכולים להפוך למשותקים, רגישים מאוד, ואפילו חסרי רגישות. הדבר הופך אכילה ושתייה למשימה קשה. בגלל השיתוק ואובדן הרגש בחלק של הלחי, הרוק יכול לטפטף מקצה הפה בלא שהאדם יבחין בכך.
- בעיות זיכרון. כאשר זוכרים מידע השפה ממלאת תפקיד חשוב. בגלל בעיות השפה נראה שהזיכרון פועל פחות טוב. לכן שימו תמיד לב למספר מילות מפתח; הדבר מקל על האדם הסובל מאפזיה לזכור דברים.
- הגב באופן שונה. לפעמים אנשים מגיבים באופן שונה לגמרי לאירועים אחרי שהם סובלים משבץ ביחס למה שעשו לפני כן. השליטה בביטוי רגשות הופכת לקשה יותר. יכול להיות שאדם צוחק ובוכה לעתים קרובות יותר. יכול גם להיות שזה עולה לו או לה ביותר מאמץ להפסיק לעשות זאת.
- מחלת הנפילה. כאשר המוח מתאושש מפציעה רקמת צלקת נוצרת במוח. לפעמים רקמת צלקת זאת גורמת לקצר, אם אפשר להתבטא כך, בתוך המוח. כתוצאה מכך הגוף מתעוות, לאדם יש לעתים קרובות בעיות נשימה, והוא או היא יכול/לה לאבד את ההכרה. התקף אפילפטי כזה נמשך רק מספר דקות, אבל לעתים קרובות בא באופן מפתיע והפחד עבור האדם הסובל ממנו וגם עבור המשפחה הינו לכן עצום. הרשימה שלמעלה עם בעיות נוספות אינה שלימה כלל וכלל. תסמיני האפזיה ותוצאות נוספות הינם שונים מאדם לאדם. כל בעיה המוזכרת למעלה יכולה להתרחש בשילוב עם אפזיה, אבל **איננה חייבת להיות כזאת.**

טיפול באפזיה

אנשים רבים אשר סובלים מאפזיה אושפזו למשך זמן מה. אשפוז זה התרחש אחרי שנגרם הנזק המוחי. אחרי השחרור מבית החולים אנשים רבים עם אפזיה עדיין זקוקים לטיפול נוסף. לא תמיד ברור למי הם יכולים לפנות לעזרה. נא להתייעץ עם הרופא המטפל כך על האפשרויות באזור שלך. הטיפול באפזיה ניתן תמיד על ידי קלינאי-תקשורת. בעיקרון כל מי שסובל מאפזיה מתאים לקלינאות-תקשורת. משך הטיפול, בין שאר הדברים, קשור להתאוששות מהאפזיה, ולאפשרויות ותקנות במדינה בה אתה חי.

קווים מנחים לתקשורת

בגלל אפזיה הדרך בה אדם מבין משהו או מבטא את עצמו/עצמה משתנה. על ידי עשיית השימוש הטוב ביותר באופציות התקשורת הנותרות אנשים יכולים עדיין לתקשר עם מישהו שסובל מאפזיה. אדם עם אפזיה חמורה מבין לעתים קרובות רק את המלים החשובות ביותר במשפט. הוא או היא מבין/מבינה 'מילות מפתח'. הבנת דברים באמצעות מילות מפתח יכולה לגרום לאי הבנות, כי בגלל השילוב של מילות מפתח וידע כללי של דברים, המסר יכול להיות לא מובן. לפעמים אנו ומישהו הסובל מאפזיה חושבים שהבנו זה את זה היטב. תגובה מאוחרת יותר מראה לפעמים אחר כך שלא כך היה.

אם היית רוצה לספר משהו למישהו הסובל מאפזיה

- ראשית כל, קח את הזמן הנחוץ עבור השיחה. שב בנחת וצור מגע עין.

- אם אתה חושש לקיים את השיחה, אזי אמור משהו פשוט בנוגע לעצמך ואחר כך שאל שאלות שאת

התשובות להן אתה כבר יודע.

- דבר באיטיות ובמשפטים קצרים, והדגש את המילים החשובות ביותר במשפט.

- כתוב את המילים החשובות ביותר. חזור על המסר ותן לחולה באפזיה את מה שכתבת. חולה האפזיה יכול להשתמש בו בתור תזכורת או בתור אמצעי תקשורת.

- עזור לאדם הסובל מאפזיה עם בעיותיו/בעיותיה כאשר הוא/היא מתבטא/מתבטאת, על ידי הצבעה, עשיית מחווה, ציור, או כתיבה, ועל ידי שאלה האם הוא/היא יכול/יכולה להצביע, לעשות מחווה, לצייר, או לכתוב משהו על בעייתו. חפשו יחד במילון כיס או שיחון.

אם מישהו הסובל מאפזיה רוצה לספר לך משהו

ראשית זה חייב להיות ברור במי מדובר, מה קורה או קרה, ואם אפשר איפה ומתי האירוע מתרחש או התרחש. חשוב מאוד שתשאל את השאלות הנכונות, שתהיה בעל כושר המצאה, שתפעל כמה שיותר בשיטתיות. נסה תמיד לשאול שאלות עם בחירה בין מספר תשובות, כאשר אתה מספק רשימה של הנושאים מהם ניתן לבחור.

עזרי תקשורת

בארצות רבות ישנם ספרים מיוחדים עם הצבעה על תמונות בהם יש מילים וציורים. על ידי הצבעה על מילים או ציורים אדם יכול להבהיר למה הוא מתכוון. היוועץ ברופא שלך או קלינאי התקשורת שלך בנוגע להאם ניתן להשיג עזרים אלו גם בארצך. אם לא כך הדבר, אתה יכול ליצור בעצמך ספר תקשורת. תוכל לכלול בו תמונות או ציורים ומילים אשר חשובים עבור האדם הסובל מאפזיה. בדרך זאת דיון על האירועים יכול להתרחש ואפשר לדון ברגשות.

כאשר מתקשרים עם מישהו הסובל מאפזיה, באמצעות ספר כזה בו יש הצבעה על תמונות אתם יכולים לנסות ולחפש ביחד מושגים אשר חשובים לדיון. דאג לכך שיש לך עט ונייר בהישג יד. אתה יכול אז לכתוב את המלים החשובות ביותר בשיחה זו מתחת לזו, באופן שזה הופך לקל יותר לעקוב אחרי התכנים של השיחה ולזכור אותם

הסבלנות מתגברת על הכל

קיום שיחה עם אדם הסובל מאפזיה מצריך הרבה זמן וסבלנות. למרות העצות שהוזכרו למעלה זה יכול לקרות שאתם עדיין לא באמת מבינים זה את זה. הנח לנושא זה למשך זמן מה, ונסה שוב מאוחר יותר; כנראה שאז תצליח יותר!

יותר מידע

באתר של האגודה הבינלאומית לאפזיה (AIA) אתם יכולים למצוא מידע נוסף אודות אפזיה בשפות שונות: www.aphasia-international.com. כאן תמצא גם קשרים לאגודות אפזיה לאומיות שכל אחת מספקת מידע אודות אפזיה בשפת המקום.

המטרה של אתר זה היא להביא את האפזיה לתשומת לב הציבור, ולעורר את ההקמה של קבוצות קשר של שותפים לסבל, כדי למנוע מאנשים הסובלים מאפזיה לסיים בבידוד חברתי.